

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№2(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 784 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari	22
<i>Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna</i>	
O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida	26
<i>Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna</i>	
Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil.....	29
<i>Baxriyeva Nargiza Axmadovna</i>	
Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish.....	33
<i>Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish	37
<i>Nusharov Bobir Bolbekovich</i>	
Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя	41
<i>Олимова Азиза Кахрамоновна</i>	
"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari	47
<i>Tursunboyeva Kamola Iloxomjon qizi</i>	
Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	50
<i>Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich</i>	
Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari	54
<i>Fayziyeva Nozima Oybek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi	59
<i>Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Quدراتulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli	64
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	69
<i>Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlariga qiziqtirishda integrativ usullardan foydalanish	73
<i>Ergasheva Nigora Erkinovna</i>	
Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects	76
<i>Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	81
<i>Rustemov Abseit Trijan o'g'li</i>	
Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni	85
<i>Baxramova O'ramol Uralovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati.....	88
<i>Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna</i>	
Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarining ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari	92
<i>Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich</i>	
Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli	96
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	100
<i>Jummayeva Sayyora Shokir qizi</i>	

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies	104
<i>Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi</i>	
Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash: tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili	109
<i>Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna</i>	
Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	112
<i>Qodirova Mavluda Maxodir qizi</i>	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	116
<i>Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	123
<i>Raimqulova Sojida Abdusaid qizi</i>	
Qandli diabet bilan og'riqan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi.....	126
<i>Shermatova Yakut Sabirovna</i>	
O'smirlar o'rtasida kiberbulling	129
<i>Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna</i>	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish	132
<i>Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna</i>	
Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli.....	135
<i>Turdiyeva Zilola Jalilovna</i>	
Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni	138
<i>Xalikova Umida Mirovna</i>	
Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni	143
<i>Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi</i>	
Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash.....	148
<i>Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi</i>	
О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования.....	153
<i>Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна</i>	
Talaba-yoshlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari	156
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna</i>	
Yosh oilalarda ajralishlarni bartaraf etishning pedagogik mexanizmlarini aksiologik yondashuv asosida takomillashtirish	160
<i>Normurodova Gulnora Ikromovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining innovatsion faoliyatini rivojlantirish mexanizmlari	164
<i>Mamadaliyeva Dildora Alisher qizi</i>	
Psixologik zo'ravonlikning o'smirlarda destruktiv xulq shakllanishiga ta'siri	168
<i>Jurakulova Dildora Ziyadullayevna</i>	
Maktab maslahatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	172
<i>Kazakova Saxiba Abdurayimovna</i>	
Kichik maktab yoshi o'quvchilarida ongli intizomni tarbiyalashning samarali usullari.....	178
<i>Ziyayev Adxamjon</i>	
Lingvokulturologiyada konsept tushunchasining nazariy talqini	182
<i>Jo'rayeva Nozima Nozim qizi</i>	
Sport takomillashuvi bosqichida voleybolchilarning sakrash qobiliyatini rivojlantirish texnologiyasi	185
<i>Shaimardanov Sherbek Abdurashid o'g'li</i>	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	189
<i>Teshaboyeva Feruza Raximovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasiga oilaning katta avlodi va ularning ta'siri.....	192
<i>Ashirova Sojida Baxromovna</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida o'qitishning tarixiy pedagogik ildizlari	196
<i>Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Talabalarda yozuv kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	200
<i>Jabborova Salomat Abdijalilovna</i>	
Integrativ o'qitish asosida bo'lajak logopedlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni.....	204
<i>Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna</i>	
6-7 yoshli bolalarda mehnatsevarlik xislatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish	208
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Omonxonova Muzayamxon Sarvar qizi</i>	
Bo'lajak surdopedagoglarni koxlear implantli bolalar bilan ishlashga tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyasi	213
<i>Raximova Xurshidaxon Sadikovna</i>	
Yevropa muhandislik ta'limi tajribasi asosida texnika yo'nalishlari talabalarida texnik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	217
<i>Xalikova Nargiza Abduvaliyevna</i>	
Tilning obrazli kuchi: perifrazalar turlari va xususiyatlari	221
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashning pedagogik va psixologik xususiyatlari.....	224
<i>Zayirkulova Nozima Ilyas qizi</i>	
Mentorlik faoliyatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish	229
<i>Zikriyayev Zokir Mamirovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish.....	232
<i>Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Sunnatullayeva Amina</i>	
Professional kompetentlik va uning shaxs psixologik xususiyatlari bilan o'zaro bog'liqligi	235
<i>Artikova Nodira Shavkat qizi</i>	
Talaba qizlarni jismoniy faolligini rivojlantirish tasnifi va ularni orgatish metodikasi.....	240
<i>Otasheva Oysanamxon Hamidulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxslararo munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik	245
<i>Bekchanova Kuvanch Roximovna</i>	
Voleybolchilarni tayyorlashda differensial vositalaridan foydalanishning zarurligini, ularning o'yin ampluasini hisobga olgan holda aniqlash usullari	249
<i>Kambarov Kozimjon Ibragimovich</i>	
2-toifa diabet bilan bog'liq stressga qarshi kurashish strategiyalari va psixologik holatlar	254
<i>Sadikova Umida Botirovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda vizual va multimediyaviy texnologiyalarning pedagogik-psixologik ahamiyati	258
<i>Raximova Faridabonu Alisher qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida VARK modeli asosida multimodal o'qitishni tashkil etish (OAK talablariga mos maqola).....	261
<i>Raximova Mushtariy Alisher qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida veb-texnologiyalar asosidagi platformalarning dasturiy ta'minotini ishlab chiqish va optimallashtirish	264
<i>Zoxidov Jahongir Botirxonovich</i>	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini umumta'lim jarayonida ona tili darslarida rivojlantirish metodikasi.....	272
<i>Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi</i>	
Bo'lajak surdopedagoglarni mustaqil ta'lim jarayonida kasbiy malakani shakllantirishning samarali metodlari	276
<i>Teshabayeva Oygul Fazliddinovna</i>	
Yetuklik yoshidagi ayollarda hayotdan qoniqish darajasiga o'ziga ishonch va o'z-o'zini qadrlashning ta'siri	280
<i>M. R. Sultonova</i>	
Shifoxonalarda tashkil etilgan maktablarda bemor o'quvchilar bilan faoliyat olib boruvchi pedagoglarga qo'yiladigan talablar	284
<i>Umarova Saboxon Minavvarovna, Abdusattorova Gulxumor</i>	

Chet til ta'limida mustaqil ishni tashkil etish masalalariga doir	287
Erkayev Elmira Temirovich	
10–11 yoshli futbolchilarda tezkorlik sifatini rivojlantirish metodikasi.....	294
Ishmuratov Hasanboy Karimjonovich	
Jismoniy tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining samaradorligini oshirish usullari	298
Yaqubov Arslon Maxmudovich	
Mahmudxo'ja Behbudiy faoliyati va uning o'rganilishi	301
Dinora Eshboyeva Alisher qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy kompetensiyalarni kasbiy faoliyatida qo'llay olish. Axloqning kelib chiqishi va asoslanish masalasini nazariy tahlil qilish	306
Shaxayev Baurjan Seytgaliyevich	
Maktabgacha ta'limda STEAM ta'lim texnologiyalarini qo'llashda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	310
Ahmedova Zuhraxon Mamurovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning dolzarbligi va zaruriyati	314
Mirzabayeva Zebo Umarovna	
Elektrolitlarda elektr toki mavzusini o'qitishda noto'g'ri tasavvurlar va ularni bartaraf etish metodikasi	317
Xoliqov Qurbonboy To'ychiyevich	
Mediata'lim asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining milliy tarbiya faoliyatini takomillashtirish .	323
Ibodullaeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limga jalb etilgan imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlashda montessori metodikasining uyg'unligi	327
Ismatova Shodiya Ne'matilla qizi, Xaydarova Shaxlo Narzullayevna	
XIV asr oxiri va XV asr boshlari turkiy tillar taraqqiyotini o'rganishda "Kitob ul-Bulg'at" asarining lingvistik tadqiqi	332
Tursunaliyeva Muslimabonu Abduvosit qizi	
Informatika ta'limida interfaol o'quv majmualari asosida o'yinli texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish.....	336
Nabiyev Feruz Abdumannonovich	
STEAM loyihalari asosida maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish.....	341
Choriyor Maxmatraimov Eshmamatovich	
Psixolog talabalarda tolerantlik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish	345
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Raqamli ta'lim muhitining pedagogik salohiyati asosida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish (texnologiya fanini o'qitish misolida).....	348
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
O'zbek tili – faxrim, g'ururim	351
H. Shukurova, M.Jumanazarova	
Zamonaviy dars – pedagogik ijodkorlikning asosiy maydoni.....	355
M. Kuzibayeva	
Talabalarni ta'lim jarayonida sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	358
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Raqamli maktabda yashil o'quv dasturi: kengaytirilgan va virtual reallik texnologiyalari bilan integratsiyaning pedagogik modeli.....	362
Maxmudov AbdIQodir Yusupovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kasbiy faoliyat jarayonida pedagogik empatiyani shakllantirish pedagogik muammo sifatida.....	367
Orinbaeva Jarqinay Djuginis qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	371
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda nazariya va amaliyot integratsiyasi muammolari	377
Sh. A. Xujakulov, T. B. Kadirov	
Uzoq muddat davolanayotgan bolalarning matematik savodxonligini oshirishda fanlararo bog'lanishning roli.....	383
Tursunova Dildora Ziyadullayevna, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li	
Sayyid Burhoniddin Muhaqqiq Termiziyning "Maorif" asarida bilish etikasi va ma'naviy-axloqiy tarbiya	387
Tursunova Nilufar Samiyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	393
Tursunova Saida Isakovna	
Yosh avlodni tarbiyalashda hamkorlik tarbiya texnologiyasining o'rni	396
Pirliyeva Gulmira Botir qizi	
Integrativ raqamli-didaktik yondashuv asosida interfaol o'quv majmuallardan foydalanish muammolari va rivojlanish istiqbollari.....	400
Nabiyev Feruz Abdumannonovich, Mamanazarov Baxrom Jumonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni tasviriy faoliyatda bilish jarayonlarini rivojlantirish	405
Sadirova Kamola Giyozovna	
Kurash sport turining yoshlar jismoniy va ma'naviy rivojlanishidagi ahamiyati.....	409
O'razboyeva Adiba Abdug'ani qizi	
Bo'lajak oilaviy shifokorlarning kasbiy motivatsion rivojlanishini ta'minlashning pedagogik yondashuvlari.	413
Xalmuxamedov Bobir Taxirovich	
О развитии учебно-познавательной деятельности студентов	418
М. Халикова	
Психологические механизмы искажения истины в процессе социализации: нормативно-когнитивная модель и смешанное эмпирическое исследование	421
С. Ю. Нишанов	
Методы повышения речевой активности студентов в процессе обучения иностранному языку.....	425
Утешова Зернегул Хурметуллаевна	
Prenatal va erta chaqaloqlik rivojlanishi va rivojlanishning biologik asoslari	429
N. Mirbabayeva	
O'smir shaxsining rivojlanishi	433
Matyakubova Shohista Odamboy qizi	
O'zbekistonning ma'naviy va madaniy hayotida jadidlarning tutgan o'rni	435
N. M. Qodirova	
Development of Physical Qualities Through the Use of Special Physical Exercises With Student Participation.....	439
Rikhsiev Dilshod Shavkatovich	
Tabiiy fan darslarida STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanishning ahamiyati	442
Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi	
Special Physical Exercises in Coxarthrosis During the Preoperative and Postoperative Periods of Rehabilitation.....	446
Valiev Farrukh Nigmatjonovich	
Роль цифровых технологий и дидактических принципов в учебных практик.....	449
Байметов М. М.	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish – didaktik zaruriyat sifatida	453
Xoliqulova Dilnoza Sheraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish	457
Farsaxonova Mastura Jalol qizi	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirishning yangi tamoyillari	464
O'tayev Akram Yo'ldoshevich	

Chet tilda tinglab tushunishdagi muammolar va ularni bartaraf etish usullari	467
Jumayeva Gulxan Amrullayevna	
Bo'lajak o'qituvchilarning verbal-kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirishning ijtimoiy ahamiyati	471
Nematova Gulsanam Abdullayevna	
Oliy ta'lim muassasalarida "Tibbiy biologiya. Umumiy genetika" fanini o'qitishning psixologik jihatlarining amaliy ahamiyati.....	476
Sharipova Farida Salimjanovna	
Fransuz tili ta'limida madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik tizimi	483
Muzaffarova Nodira Mardonovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida takomillashtirilgan sifat menejmentini amaliyotga tatbiq etish bo'yicha tajriba-sinov ishlari.....	488
Mirzayeva Shaxida Abdinabiyevna, Mamanazarova Nargiza Komildjanovna	
Maktab ta'lim jarayonida interaktiv simulyatoralarni VISC-5E pedagogik modeli asosida integratsiya samaradorligini tahlil qilish (Ixtisoslashtirilgan maktablar misolida).....	492
Qo'chqorov Shaxzod Begali o'g'li, Turabjanov Sadritdin Maxamatdinovich	
Rinolaliyada tovushlar talaffuzining rivojlanish xususiyatlari	500
Baltabayeva Durdona Erkin qizi	
Intellectual mulk egalari muvaffaqiyatga erishishning psixologik omillari	504
Shamshetov Jiyenbay Karamaddinovich	
O'zbek xalq ertaklarida bola shaxsi ijtimoiy shakllanishiga doir pedagogik qarashlarning ifodalanishi.....	507
Askarova Zuhra Shavkat qizi	
Turkiy yozma yodgorliklarda soletsizm fenomeni: genezisi va funksional xususiyatlari	511
D. A. Raxmatova	
Bo'lajak pedagoglarni bolalar ijtimoiylashuvini boshqarishga tayyorlash metodikasi	517
Toxtasunova Gulbaxor Abdurazzakovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Raqamli direktor" axborot-boshqaruv tizimini joriy etish va undan foydalanish mexanizmlari	521
Berdalievna Gulasal Abdukunduzovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirishda o'yinning ahamiyati.....	526
Xomidova Dilorom Abduraxmonovna, Xoshimova Zuxra Sulton qizi	
Current Problems of Teaching Instrumental Performance in the Field of Music Pedagogy	531
Mirsadullaev Mirlaziz Mirmuslimovich	
Methods of Forming the Readiness of Students With Disabilities for Lessons Using an Individual Approach.....	535
Kuzieva Gulnoza Makhamadaliyevna	
Pedagogical Factors in Enhancing Performance Skills in a Choral Ensemble	540
Akhmedov Bakhodirkhon Sayfiddinovich	
Yassaviy hikmatlarini adabiy sharhlash usuli orqali o'qitish.....	545
Kenjayeva Rayhona Muzaffar qizi	
Yosh suzuvchilarning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish usullari: kinematik zanjir va integrativ yondashuv	550
Yuldashova Madina Murodjon qizi	
10–13 yosh suzuvchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari: sezgir davr va sportga xos yondashuv	556
Ortiqova Ma'muraxon G'ulom qizi	
Yosh taekvondochilarda qat'iy tartiblashtirilgan mashqlar (pumse)da tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari	563
Vahobov Asadbek Akramjon o'g'li	
O'zbek jang san'ati bilan shug'ullanuvchi sportchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirishda integrativ-milliy yondashuv usuli.....	570
Jo'raboyeva Odinaxon Umid qizi	
Maktab o'quvchilarini stol tennisi sport turiga qiziqtirish va ularning umumiy jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi	576
Azimova Dilnoza Raximjon qizi	

Tibbiy madaniyatning psixologik xususiyatlari	579
<i>Asraxonova E'tibor Abduvahob qizi</i>	
Shaxsda agressiv xulq-atvorni shakllanishi borasida xorij psixologlarining yondashuvlari	582
<i>Xojiakbarova Dildora Abdug'afforovna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda milliy qadriyatlardan foydalanish texnologiyalari.....	586
<i>Sodiqova Shoista Akbarovna, Lutfullayeva Iroda Abduvahob qizi</i>	
Til ta'limining hozirgi holati.....	590
<i>Kushkarbekova Marjan Usenovna</i>	
Talabalarning ijodiy rivojlanishida kretivlikning asosiy yo'nalishlari	593
<i>Alimova Gulchehra Qobilovna</i>	
Xorijiy tillarni o'rganishda yozma nutqning ahamiyati	596
<i>Safarova M. A.</i>	
Qoraqalpoq sinflarda o'zbek tili fanini o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	600
<i>Venera Allashova Tanirberdievna</i>	
Интеграция искусственного интеллекта в образование: польза или вред.....	602
<i>Karimbayev Atabek Merdanovich</i>	
Tibbiy kimyo darslarida talabalarning klinik tafakkurini rivojlantirish usullari	606
<i>Xolmurodova D. K., Safarova N. S.</i>	
Intellektual avlod – sog'lom jamiyat poydevori: tibbiyot talabalarining o'quv jarayonida kommunikativ kompetentligiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	610
<i>Tursunbekova Nozima</i>	
Sportning voleybol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	613
<i>Roziqov Normurod Elmonovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	618
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida yordamga muhtoj bolalar integratsiyasi va korreksiyasi.....	622
<i>Olimova Nodirabegim Ibroximjon qizi, Sulaymonova Shahnoza Alisher qizi</i>	
Sportning gandbol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazish texnologiyalarini takomillashtirish	626
<i>Berdiyev Jamshid Baxriddinovich</i>	
18–21 yoshdagi talaba futbolchilarning musobaqa faoliyati jarayonida hujum harakatlarining miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari	631
<i>Djemilov Temur Rasimovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslarida harakatli o'yin vositalari orqali sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlar samaradorligining ahamiyati.....	636
<i>Eshpo'latova Dilnoza Mamaniyoz qizi</i>	
Ota-ona bilan munosabatlarning maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga ta'siri.....	641
<i>Izaitullayeva Lazokat Eshimboyevna</i>	
Yosh futbolchilarning jismoniy tayyorligini oshirishda kompleks mashg'ulot tizimining samaradorligi.....	646
<i>Zaripova Farida Abdullayevna, Kamoliddinov Sharif Kamoliddin o'g'li</i>	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichida sport gimnastikasi mashg'ulotlarini rejalashtirishning ilmiy-uslubiy asoslari.....	650
<i>Mirzayev Dilshod Xamidovich</i>	
Mahalla – “jonli muzey”: 6–7 yoshli bolalarda milliy g'ururni lokal identifikatsiya orqali kuzatish modeli.....	654
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Yengil dizatriyali bolalarda nutqning bo'g'in tuzilishi va uning shakllanish xususiyatlari.....	658
<i>Pardayeva Muxlisa Furqat qizi</i>	
Ochilmagan bo'z qalblar hazor.....	662
<i>Eshpulatova Saodat Maxmatovna</i>	

Speaking Fluency Development Based on CEFR Linguistic.....	665
<i>Abdullayeva Charos Farkhodovna</i>	
Integrating Visual-Based Activities in English Lessons for Primary School Pupils.....	670
<i>Ataullayev Fazliddin</i>	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligiga ta'siri	674
<i>Bovanova Umida Abduvahobovna, Ashurova Dildora Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli	679
<i>Bovanova Umida Abduvahobovna, Radjabova Gulchexra Xalbayevna</i>	
Lotin tilini o'qitishda metodlarning qo'llanilishi va uning ahamiyati	683
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Nutqiy kompetensiyaning integratsion o'qitishda yangi metodlari va usullari.....	686
<i>Fayzullayev Sarvar Ibrohim o'g'li</i>	
Talabalarda affliativ motivatsiyani rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari va komponentlari	689
<i>Omonova Nilufar Omon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ta'lim samaradorligini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning o'rni	694
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Qodirova Sarvinoz Bahodir qizi</i>	
Tikuv texnologiyalari asosida o'quvchilarning amaliy topshiriqlar bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish	698
<i>Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna</i>	
Bo'lajak muhandislarning xorijiy til bilish ko'nikmalarini rivojlantirishda individual va differensial yondashuvlar uyg'unligi.....	702
<i>Qurbonova Nafisa Saidjonovna</i>	
Tarbiya panin oqituv arqali oqivshiflardin kreativ qabiletin rawajlandiruv.....	706
<i>Reymova Gulaim</i>	
Mirishkor toponimlarining leksik-semantik xususiyatlari	710
<i>Ro'ziyeva Hilola Fayzulla qizi</i>	
Taekvondochilarning jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi.....	714
<i>Saydaxmadov A'zamxon Valixonovich, Qosimova Nargizaxon Rustamxon qizi</i>	
The Role of Music in Human Spiritual Development and Educational Significance.....	717
<i>Shokirkhonov Bakhtiyorxon Botirkhonovich</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiatga ongli munosabatni shakllantirishning nazariy metodologik asoslari.....	722
<i>Sayfetdinova Dildora Ikramitdinovna</i>	
Gematologik-onkologik kasalliklarga chalingan o'quvchilar uchun hospital maktablarida ta'lim jarayonini tashkil etish	726
<i>Isamuxamedova Dildora Raxmatillayevna, Qayumova Sabrina To'liqin qizi</i>	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	730
<i>Ibragimova Shoira Normuminovna</i>	
Optimisation of Technical and Physical Potential in the Implementation of the Rotational Method of Pushing the Core.....	733
<i>Tajimbetov Anvar Tengelbayevich</i>	
Magistrlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish – kasbiy faoliyatda o'z-o'zini shakllantirish omili sifatida.....	736
<i>Turmatov Jaloliddin Raxmatullayevich</i>	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish modeli.....	743
<i>Usmonova Kamola Erkinovna</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining ijtimoiy lingvistik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	749
<i>X. A. Suyunova</i>	
Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o'rni.....	752
<i>Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna</i>	
Motivatsiya – inson faoliyatini harakatga keltiruvchi psixologik omil sifatida	756
<i>Yo'ldoshev Javlon Ablanazar o'g'li</i>	

Цифровые технологии и искусственный интеллект в обучении иностранным языкам: теоретико-методологический анализ	760
Абидова М. И., Абидова Д. М.	
Сюжетно-ролевая игра как способ психоэмоционального развития детей дошкольного возраста, находящихся на длительном лечении.....	764
Амитова Майисия Рахмателлаевна	
Эффективные приемы презентации лексики на уроках иностранного языка	767
Гилязиева Насиба Михайловна	
Речевые действия в методике формирования коммуникативной компетенции при обучении РКИ...	770
Ислямова Сония Юнусовна	
Трансформация ценностей, связанных с физической активностью, у представителей разных поколений: результаты современных исследований	779
У. Ш. Салимов	

O'ZBEK XALQ ERTAKLARIDA BOLA SHAXSI IJTIMOYIY SHAKLLANISHIGA DOIR PEDAGOGIK QARASHLARNING IFODALANISHI

Askarova Zuhra Shavkat qizi

Urganch Ranch texnologiya universiteti

“Pedagogika” mutaxassisligi magistratura yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek xalq ertaklarining tarbiyaviy ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, xalq og'zaki ijodi namunalaridan biri bo'lgan ertaklar yosh avlodning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Maqolada ertaklarning bolalar tafakkuri, tasavvuri va xulq-atvorini rivojlantirishdagi roli o'rganilib, ular orqali mehnatsevarlik, halollik, mardlik, adolatparvarlik va mehr-oqibat kabi insoniy fazilatlarni singdirish imkoniyatlari ilmiy asosda yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: xalq ertaklari, bolalar tarbiyasi, o'zbek folklori, pedagogik texnologiyalar, axloqiy tarbiya, ma'naviy qadriyatlar, hikoya terapiyasi, maktabgacha ta'lim.

Abstract: This article analyzes the educational value of Uzbek folk tales from a scientific and theoretical perspective. The relevance of the study lies in the fact that fairy tales, as one of the forms of folk oral creativity, play an important role in shaping the spiritual and moral worldview of the younger generation. The article examines the role of fairy tales in the development of children's thinking, imagination, and behavior, and scientifically substantiates the possibilities of fostering such human qualities as diligence, honesty, courage, justice, and kindness through them.

Key words: folk tales, child education, Uzbek folklore, pedagogical technologies, moral education, spiritual values, story therapy, preschool education.

Аннотация: В данной статье с научно-теоретической точки зрения анализируется воспитательное значение узбекских народных сказок. Актуальность исследования заключается в том, что сказки, являясь одним из образцов народного устного творчества, играют важную роль в формировании духовно-нравственного мировоззрения подрастающего поколения. В статье рассматривается роль сказок в развитии мышления, воображения и поведения детей, а также научно обосновываются возможности формирования через них таких человеческих качеств, как трудолюбие, честность, мужество, справедливость и доброта.

Ключевые слова: народные сказки, воспитание детей, узбекский фольклор, педагогические технологии, нравственное воспитание, духовные ценности, сказкотерапия, дошкольное образование.

KIRISH

Dunyo bo'ylab pedagogika sohasida olib borilgan tadqiqotlar va ilmiy ishlarning aksariyati bolalar ta'limining o'ziga xos xususiyatlarini, xususan, bolalarning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishi, shuningdek, ularning psixologik va pedagogik jihatdan shakllanish jarayonlarini ochib beradi.

Adabiyotlarni ko'rib chiqish shuni ko'rsatadiki, bola shaxsining ijtimoiy rivojlanishi ham pedagogika, ham psixologiya fanlari nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Psixologiyada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy va hissiy rivojlanishi masalalari S.A. Belicheva, I.S. Kon, P.O. Lebedev, B.S. Merlin, A.V. Mudrik, B.D. Parygin, V.Ya. Yadov, S.V. Popova va boshqa tadqiqotchilarning ilmiy ishlarida keng yoritilgan [5].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi G'arbiy Yevropa va Amerika fanida ustuvor va dolzarb masala hisoblanadi. Ijtimoiy ta'lim muammosi A.V. Yevtich, G. Lapata, M. Galinech va boshqa olimlarning asarlarida tizimli ravishda o'rganilgan. D.J. Deming, E. Jones, M. Greenberg va M. Crowley, S.L. Odom, S.R. McConnell hamda W.H. Browning ilmiy ishlarida ijtimoiy kompetensiyaning o'zini o'zi anglash va shaxsiy muvaffaqiyatni qanday bashorat qilishi masalalari tahlil etilgan.

V. Mujich ijtimoiy kompetensiyani ijtimoiy ko'nikmalar, moslashtirilgan xulq-atvor va ijtimoiy tan olinishi sifatida talqin qiladi hamda ularning o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi [4].

H.S. Xan va K.M. Kempl ijtimoiy kompetensiyani his-tuyg'ularni ifoda etish, o'z va boshqalarning ehtiyojlari hamda his-tuyg'ularini tushunish, muammolarni hal qilish, hamkorlik qilish, muzokara olib borish, ijtimoiy vaziyatlarni anglash va o'z xatti-harakatlarini ijtimoiy maqbul xulq-atvorga moslashtirish qobiliyati sifatida tavsiyalar beradilar.

V. Shvartsning fikricha, ijtimoiy kompetensiya bolaning rivojlanib borayotgan muhitida munosabatlarni o'rnatish, rivojlantirish va saqlashga ta'sir etuvchi bir qator qobiliyatlarni o'z ichiga oladi [5]. Shu bois, ijtimoiy kompetensiya o'ziga va boshqalarga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirishni nazarda tutadi.

Shunga o'xshash tadqiqotlarni o'zbek olimlarining asarlarida ham uchratish mumkin. Xususan, A. Nurmatov biologik va tashqi ijtimoiy muhit omillarining bola shaxsining rivojlanishiga uyg'un ta'sirini Sharq mutafakkirlarining qarashlari, ilmiy tadqiqotlari va uzoq muddatli pedagogik tajribasi asosida yoritib bergan [6].

N.A. Baxrievaning ilmiy ishlarida esa maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishining pedagogik va psixologik xususiyatlari tahlil qilingan [7]. Biroq o'zbek xalq ertaklarining bolalarning ijtimoiy rivojlanishidagi o'rni va ta'siriga bag'ishlangan tadqiqotlarning yetarli emasligi mazkur masalani chuqurroq o'rganishni taqozo etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishini o'rganishga qaratilgan nazariy yondashuvlar tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik va psixologik adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, xorijiy va mahalliy olimlarning ijtimoiy kompetensiya hamda bola shaxsining rivojlanishiga oid qarashlari qiyosiy jihatdan o'rganildi.

Tadqiqot metodologiyasi doirasida ijtimoiy kompetensiyaning mazmuni, tarkibiy qismlari va rivojlanish omillari aniqlanib, ularning maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasidagi ahamiyati nazariy jihatdan asoslandi. O'zbek va xorijiy ilmiy manbalar tahlili asosida ijtimoiy kompetensiyaning bola shaxsining shakllanishidagi o'rni yoritildi hamda o'zbek xalq ertaklarining ushbu jarayondagi pedagogik imkoniyatlarini o'rganish zarurati metodologik jihatdan asoslab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bolalar adabiyoti yosh bolalarga inson bo'lish nimani anglatishini tushunishga yordam beradi hamda ularni atrofdagi dunyo bilan tanishtiradi. Ertaklar bolalarga muhim xabarlarini yetkazish imkonini beradi. Ertaklarda ayrim real bo'lmagan mavzular mavjud bo'lsa-da, ularning umumiy ta'siri ijobiy bo'lib, bolaning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan asosiy elementlarni ta'minlaydi.

Ertaklar bolalarga asosiy insoniy nizolar, istaklar va munosabatlarni sog'lom tarzda hal qilishni o'rgatadi. Ushbu ko'nikmalarni egallash esa oxir-oqibat bolaning sog'lig'iga, hayot sifatiga, shuningdek, kelajakdagi qadriyatlarini va e'tiqodlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Umuman olganda, ertaklarning bolalar rivojlanishidagi afzalliklari quyidagilardan iborat:

- bolalar o'z kamchiliklari va xatolarini tan olish bilan bog'liq og'riqli tajribadan qochgan holda, qiziqarli ertak qahramoniga aylanishadi, o'z muammolarini hal etadilar va mustaqil xulosalar chiqaradilar;
- ertaklar bolalar uchun himoyalangan muhit yaratib, ularga ichki dunyosiga aralashuvdan qo'rqmasdan o'zlari va atrof-muhit haqida yangi bilimlar olish imkonini beradi;
- ertakni tinglash jarayonida bolalar o'zlarini qahramonlar bilan taqqoslaydilar, o'zlariga yaqin bo'lgan qahramonlarni tanlaydilar va qo'rquv hamda xavotirlar bilan yolg'iz emasliklarini his qiladilar;
- eng muhimi, ertak qahramonlari boshidan kechirgan voqealarni tinglash bolalarda qiyinchiliklarni yengib o'tish ko'nikmalarini shakllantiradi, tafakkurni yangilaydi, muammolarni hal qilishda tajriba beradi va o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi.

Ertaklarning asosiy maqsadi bolalarga atrofdagi dunyoni sodda va tushunarli tilda tushuntirish hamda ularni hayotga tayyorlashdan iborat. Psixologlar ertaklarning bolaning shaxsiy rivojlanishiga ta'sir etuvchi bir qator omillarini qayd etganlar.

Sehrii voqealar empatiya, ya'ni rahm-shafqat tuyg'usini rivojlantiradi. Ertak qahramonlarining sarguzashlari bilan tanishgan bola ularning taqdiri haqida qayg'uradi, ular bilan birga yovuz kuchlarga qarshi kurashadi va qiyinchiliklarni yengishni o'rganadi.

Ertak voqealari bolalarning jinsiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Qizlar bo'lajak ona, yaxshi uy bekasi va sodiq do'st obrazlarini o'zlashtiradilar. O'g'il bolalar esa zaiflarni himoya qilish, kuchli bo'lish va oila boshlig'i bo'lish kabi rollarni qabul qiladilar. Madaniyat nafaqat insonlarning ijodiy faoliyati natijasida yaratilgan moddiy va ma'naviy boyliklar majmui, balki jamiyatdagi bilim, me'yor va iste'dodlar yig'indisini ham ifodalaydi, ya'ni ijtimoiy rivojlanish darajasi madaniyatda mujassamlashadi ^[10].

Ertaklar orqali ota-onalar bolalarga "yaxshi" va "yomon" tushunchalarini farqlashni o'rgatadilar. Kichik yoshdagi bolalar ko'pincha nasihat va maslahatni to'liq anglay olmaydilar. Biroq ertaklar orqali bolalar turli vaziyatlarda o'zini qanday tutish kerakligini o'zlashtiradilar. Bolalarning asosiy ehtiyojlaridan biri kattalar bilan o'zaro munosabatlarni mustahkamlashdir ^[14].

Ertaklar bolalarning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ular nutq va tasavvurni boyitadi, chunki bola o'zini qahramon o'rnida tasavvur qiladi. Ushbu ko'nikmalar bola hayotida yangi bosqichni ifodalaydi hamda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun asos bo'lishi mumkin.

Ertaklar bolaning dunyoqarashini kengaytiradi va uni ijtimoiy hayotga moslashtiradi. Ertak voqealari orqali bola hayvonlar, sehrli joylar, malika va shahzodalar, shuningdek, turli obrazlar bilan tanishadi.

Ertaklar bolaning ijtimoiy rivojlanishi bilan bog'liq bir qator xususiyatlarni aks ettiradi. Quyida ushbu jihatlar misollar asosida yoritiladi.

Jamiyat birligining ahamiyati. "Sholg'om" ertagida chol, kampir, bola, qiz, it va mushuk sholg'omni tortib chiqara olmaydilar, biroq sichqon yordamga kelgach, maqsadga erishiladi. Ushbu hikoya qat'iyat va jamoaviy mehnatning muhimligini ko'rsatadi. Katta va kichik a'zolarining birgalikdagi sa'y-harakati katta natijalarga olib kelishi mumkinligi ta'kidlanadi.

Ertak sodda va tushunarli bo'lsa-da, uning mazmuni va tarbiyaviy qiymati nihoyatda kuchlidir. Unda boboning tinimsiz mehnati orqali mo'l hosil yetishtirgani tasvirlanadi. Bu, avvalo, mehnatni ulug'lash g'oyasini ifodalaydi. Ikkinchidan, bola boshqalar bilan uyg'un va do'stona munosabatda bo'lib o'sishi lozimligi ko'rsatiladi. Fan tabiatda mavjud hodisalar va ularga tashqi ta'sirning o'zaro bog'liqligini o'rganadi ^[12]. Jamoa bilan birga yashash va faoliyat yuritish ijobiy natijalarga olib keladi.

Oilaning ustunligi. O'zbek xalq ertagi "Zumrad va Qimmat"da Zumrad boshqa joyda yaxshi sharoitga ega bo'lsa-da, o'z uyi va oilasiga qaytishni orzu qiladi. Bu holat insonning o'z oilasiga bo'lgan sadoqati va oilaviy munosabatlarning ustuvorligini ifodalaydi.

Ijtimoiy munosabatlarda do'stlikning ahamiyati. O'zbek xalq ertaklarida do'stlik va birodarlik g'oyalari muhim o'rin egallaydi. Masalan, "Qilich botir" ertagida qahramon duradgor, temirchi va suvchi bilan do'stlashadi. Ular birgalikda turli sinovlardan o'tib, hamkorlikning muhimligini namoyon etadilar.

Shuningdek, "Susambil" va "Uch qahramon aka-uka" ertaklarida ham do'stlarning birgalikdagi harakati katta kuch ekanligi g'oyasi targ'ib qilinadi.

Ijtimoiy munosabatlarda halol mehnat va ilmning ahamiyati. "Har kimning mehnati o'ziga shirin" va "Halol mehnat" ertaklarida halollik va mehnatsevarlikning jamiyatdagi o'rni yoritiladi. "Halol mehnat" ertagida boy odamning o'g'li barcha boyligini isrof qilganidan so'ng halol mehnat orqali yangi hayot boshlaydi va chin do'stlar orttiradi. Bu ertak halol mehnat insonni baxtga yetaklashini ko'rsatadi.

Mehmondo'stlikning ijtimoiy ahamiyati. O'zbek xalq ertaklarida mehmondo'stlik muhim axloqiy qadriyat sifatida talqin etiladi. Mehmonlarga hurmat bilan munosabatda bo'lish va bor narsani baham ko'rish milliy xususiyatlarni aks ettiradi. "Laylak va Tulki" ertagida ushbu g'oyaning noto'g'ri talqini tanqid qilinib, o'zaro hurmat va samimiyatning ahamiyati ta'kidlanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, ertaklarning bolalarni tarbiyalashdagi ahamiyati beqiyosdir. Ular bolalarga hayotga nisbatan muayyan nuqtai nazarni shakllantiradi, yaxshilik va yomonlikni farqlashga yordam beradi hamda murakkab vaziyatlarni qanday yengib o'tishni o'rgatadi. Ertaklar orqali bolalar boshqalar bilan o'zaro munosabatlar me'yorlarini, shuningdek, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va to'siqlarni anglay boshlaydilar. Ular qiyinchiliklarni yengib o'tish, muammolarni hal etish ko'nikmalarini egallaydilar va sodir bo'ladigan voqealar yaxshilik, adolat hamda mehr bilan yakunlanishiga ishonch hosil qiladilar.

Tadqiqotimiz maqsadidan kelib chiqib, o'zbek xalq ertaklarida bolalarning ijtimoiy rivojlanishiga oid pedagogik qarashlarning ifodasini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, mazkur ertaklarda jamoaviy birlikning ahamiyati, oilaning ustunligi, ijtimoiy munosabatlarda do'stlikning roli, halol mehnat va bilimning qadriyat sifatida talqini yaqqol aks etgan. Shuningdek, ertaklar orqali ijtimoiy munosabatlarning muhimligi va mehmondo'stlikning ijtimoiy ahamiyati kabi g'oyalar ilgari suriladi. Zamonaviy mutaxassis qaysi sohada faoliyat yuritishidan qat'i nazar, jamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlardan xabardor bo'lishi va o'z bilim hamda malakasini doimiy ravishda oshirib borishi zarur ^[13].

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi "O'zbekiston Respublikasida 2030-yilgacha maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4312-son qarori: <https://lex.uz/docs/-4327235>
2. Mirziyoyev Sh.M. Biz buyuk kelajagimizni jasur va olijanob xalq bilan birgalikda quramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 488 b.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 16-dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi O'RQ-595-son Qonuni: <https://lex.uz/docs/-4646908>
4. Karimov I.A. Barkamol avlod orzusi. – Toshkent: "Sharq" nashriyoti, 1999-yil. – 248 b.
5. Karimov I.A. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent: "Sharq" nashriyoti, 1997-yil. – 9-bet.
6. Karimov I.A. Bizdan obod va ozod vatan qolsin. № 2. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 1996-yil. – 380 b., 96–97-betlar.
7. Deming D.J. (2015). The Growing Importance of Social Skills in the Labor Market. NBER Working Paper No. 21473. Retrieved from <http://www.nber.org/papers/w21473>. <https://doi.org/10.3386/w21473>
8. Goleman D. (2008). Emocionalna inteligencija. Zagreb: Mozaik knjiga.
9. Katz L.G., & McClellan D.I. (2005). Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije. Zagreb: Educa.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.